

შრომითი მიგრაციის სამართლებრივი რეგულირების ასპექტები და მისი
გავლენა სახლმწიფოს ეკონომიკურ უსაფრთხოებაზე

Aspects of Legal Regulation of Labor Migration and It's Impact on The Economic Security of The State

ილია ხუციშვილი

ნიუ ვიჟენ უნივერსიტეტი, სამართლის დოქტორანტი

Ilia Khutsishvili

New Vision University, The Ph.D Programme in Law, Doctoral Student

ABSTRACT. International labour migration as a practice has a long history with some turning points. In the recent past, globalization has further enhanced migration, mainly through revolutionary changes in information technology.

The article mainly aims to identify and examine international labour migration theories, deal with the aspects of legal regulation of labor migration and its impact on the national security of the state as well as the economic security.

Keywords: Migration Law, Labour Migration, National Security, Economic Security

ანოტაცია. მსოფლიოში მიმდინარე გლობალიზაციური პროცესებიდან გამომდინარე, მიგრაცია იქცა გლობალურ ფენომენად და თანამედროვეობის ერთ-ერთ გამოწვევად, რომელიც გავლენას ახდენს ქვეყნის მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებაზე, მის უსაფრთხოებასა და სტაბილურობაზე.

მნიშვნელოვანია ისეთი ძირითადი ფაქტორებისა და რისკ-ჯგუფების გამოვლენა, რომლებიც წარმოადგენენ მიგრაციის წარმომშობ მიზეზებს, როგორებიცაა პოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური და ფსიქოლოგიური ფაქტორები.

ნაშრომის მიზანია გამოკვეთოს და განხილულ იქნას შრომითი მიგრაციის წარმომშობი თეორიები, გაანალიზდეს შრომითი მიგრაციის სამართლებრივი რეგულირების ასპექტები და მისი გავლენა როგორც სახლმწიფოს ეროვნულ უსაფრთხოებაზე, ისე ეკონომიკურ უსაფრთხოებაზე.

საკვანძო სიტყვები: მიგრაციის სამართალი, შრომითი მიგრაცია, ეროვნული უსაფრთხოება, ეკონომიკური უსაფრთხოება

შესავალი*

სახელმწიფოს გეოპოლიტიკური მდებარეობის გათვალისწინებით, მიგრაციული პროცესების მართვა, არალეგალურ მიგრაციასთან ბრძოლა, ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა და დადებითი მიგრაციული სალდოს შენარჩუნება არის სახელმწიფოთა ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გამოწვევა.

დღესდღეობით მსოფლიოში მიმდინარე გლობალიზაციის პროცესებთან ერთად ერთ-ერთი აქტუალური საკითხია მოსახლეობის შრომითი მიგრაცია.¹ რთული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა, მოსახლეობის უმრავლესობის დაუსაქმებლობა, სახელმწიფოს ძირითადად არასწორი პოლიტიკა ადამიანური რესურსების მართვის სფეროში ხელს უწყობს შიდა და გარე შრომითი მიგრაციის გაძლიერებას, ინტელექტუალურ მიგრაციას და არალეგალური მიგრაციის სხვადასხვა ფორმის განვითარებას და ისეთი დანაშაულების რიცხვის ზრდას, როგორცაა ტრეფიკინგი და მიგრანტთა კონტრაბანდა.

ახალგაზრდები ნებისმიერი სახელმწიფოს დემოკრატიული და სოციო-ეკონომიკური განვითარების მთავარ ძალას წარმოადგენენ. სწორედ ახალგაზრდები არიან ცვლილებების მაპროვოცირებელი და სხვადასხვა სფეროებში ინოვაციორები, ამიტომ როდესაც ახალგაზრდები სახელმწიფოში ბევრ გამოწვევას აწყდებიან პოლიტიკურ, სოციალურ-ეკონომიკურ თუ კულტურულ ცხოვრებაში ეს განაპირობებს მათ გადინებას უცხო ქვეყნებში უკეთესი ცხოვრებისეული პირობების საძიებლად,² რაც ქვეყნის დემოგრაფიულ უსაფრთხოებაზე უარყოფითად მოქმედი პირდაპირი ფაქტორია.³ დემოგრაფიულ უსაფრთხოებას კი უშუალო კავშირი აქვს ქვეყნის ეკონომიკის სტაბილურ გრძელვადიან ზრდასთან.⁴

აქედან გამომდინარე, დღესდღეობით, საკმაოდ აქტუალური და მნიშვნელოვანია მიგრაციის საკითხების განხილვა სახელმწიფოს ეკონომიკურ უსაფრთხოებასთან კავშირში, მისი წარმომშობი მიზეზების გაანალიზება და შესაბამისი რეკომენდაციების გაცემა, აგრეთვე საერთაშორისო კანონმდებლობის განხილვა და შესაბამისი პოლიტიკის შემუშავების აუცილებლობის განსაზღვრა მიგრაციის მართვის სფეროში.

* ნაშრომში გამოთქმული მოსაზრებები და დასკვნები ეკუთვნის ავტორს და არ გამოხატავს რომელიმე ორგანიზაციის ან უწყების ოფიციალურ პოზიციას;

¹ Migration and Globalization, Why Does Migration Happen? <<http://www.globalization101.org/uploads/File/Migration/migration.pdf>> გვ. 9-14; [წვდომის თარიღი: 12.01.2020];

² ომანაძე ს., გაჩეილაძე ნ., ლებანიძე ა., ჩაჩანიძე ს., 2017. თაობა გარდამავალ პერიოდში ახალგაზრდობის კვლევა 2016 - საქართველო, ფრიდრიხ ებერტის ფონდი სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ოფისი, თბილისი, გვ. 7-11;

³ საქართველოს პარლამენტის დადგენილება №5586-III, „საქართველოს დემოგრაფიული უსაფრთხოების კონცეფციის“ დამტკიცების შესახებ, საკანონმდებლო მაცნე, 24/06/2016;

⁴ ბრუნი ბ.დ., ჭითანავა მ., 2017. მოსახლეობის დაბერება და ხანდაზმულები საქართველოში 2014 წლის მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის შედეგებზე დაფუძნებული მიმოხილვა, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (საქსტატი), გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მოსახლეობის ფონდი (UNFPA), თბილისი, გვ. 6-7;

1. მიგრაციული პროცესების საერთაშორისო სამართლებრივი რეგულირება

მიგრაციული პროცესების სამართლებრივი რეგულირების საკითხების განხილვისას გასათვალისწინებელია როგორც სახელმწიფოს სუვერენიტეტი, ისე ადამიანის უფლებებისა და თავისუფლების დაცვის სამართლებრივი ინტერესები. გარკვეულ შემთხვევებში, სახელმწიფო უფლებამოსილია შეზღუდოს ადამიანის უფლებები საჯარო ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად, თანაზომიერების პრინციპის დაცვით.

ვინაიდან მიგრაცია წარმოადგენს საერთაშორისო ფენომენს და მიგრაციული პროცესები დაკავშირებულია საზღვრის კვეთისა და გადაადგილების საკითხებთან, ამიტომ იგი მრავალი კონვენციისა, შეთანხმებისა და საერთაშორისო რეგულირების საგანს წარმოადგენს,* რომელიც მიგრაციის საერთაშორისო სამართლის დარგის რეგულირების სფეროს წარმოადგენს.

მიგრაციის საერთაშორისო სამართალი მოიცავს იმ ნორმათა ერთობლიობას, რომლებიც არეგულირებენ ადამიანთა საზღვარგარეთ გადაადგილებისა და მიმღებ სახელმწიფოში მათ სამართლებრივ მდგომარეობას. ეს კი მიგრაციის პროცესის ორ ნაწილს ემიგრაციასა და იმიგრაციას მოიცავს. აქედან გამომდინარე, მიგრაციის საერთაშორისო სამართალი არის მიგრაციის სფეროში სახელმწიფოს სუვერენული უფლებამოსილებიდან და ადამიანის უფლებებიდან გამომდინარე საერთაშორისო ნორმებისა და პრინციპების ერთობლიობა.

მიგრაცია მხოლოდ ქვეყნის ეროვნული კანონმდებლობის დონეზე ვერ მოწესრიგდება, ამიტომ იგი საჭიროებს ეფექტურ საერთაშორისო რეგულირებას. საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან შრომით მიგრაციის რეგულირების საკითხებში აღსანიშნავია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის,⁵ მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის⁶ და შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის როლი.⁷

საერთაშორისო ხელშეკრულებებით დადგენილი საერთაშორისო სამართლის სახელშეკრულებო ნორმებთან ერთად მნიშვნელოვანია ადამიანის უფლებებთან დაკავშირებით განხილულ იქნას ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, რომელშიც დადგენილია მიგრაციასთან დაკავშირებული უფლებებიც.⁸ დეკლარაციის თანახმად, ყველა ადამიანი დაბადებულია როგორც თავისუფალი და გააჩნია თანასწორი

* ამ მიმართულებით საყურადღებოა გაეროს 1951 წლის კონვენცია „ლტოლვილის სტატუსის შესახებ“, „იძულებით (საკუთარი სახელმწიფოს ტერიტორიის ფარგლებში) გადაადგილების შესახებ გაეროს სახელმძღვანელო პრინციპები“, „ყველა მიგრანტი მუშაკისა და მათი ოჯახის წევრების უფლებების დაცვის 1990 წლის საერთაშორისო კონვენცია“ და სხვ.

⁵ The United Nations, <<http://www.un.org/en/>> [წვდომის თარიღი: 09.01.2010];

⁶ The International Organization for Migration, <<https://www.iom.int/about-iom>> [წვდომის თარიღი: 09.01.2020];

⁷ The International Labour Organization, ერთა ლიგასთან არსებული ავტონომიური ორგანიზაცია, 1919 წელს ვერსალის სამშვიდობო კონფერენციაზე შეიქმნა. 1946 წლიდან კი ფუნქციონირებს როგორც გაეროს სპეციალიზებული დაწესებულება <https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:62:0::NO:62:P62_LIST_ENTRIE_ID:2453907:NO>, [წვდომის თარიღი: 09.01.2020];

⁸ The Universal Declaration of Human Rights (UDHR), Adopted by the United Nations General Assembly, Resolution 217, Palais de Chaillot, Paris, France, 10 December, 1948, <[https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/217\(III\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/217(III))> [წვდომის თარიღი: 06.01.2020];

ღირსება და უფლებები. ამავ დეკლარაციის მეორე მუხლის თანახმად ადამიანის უფლებების დაცვა და თავისუფლება ყველა პირისთვის ერთნაირია მიუხედავად პირის ქვეყნის სტატუსისა.

მიგრაციის საკითხების რეგულირების კუთხით მნიშვნელოვანია დეკლარაციის მე-13, მე-14 და მე-15 მუხლები. მე-13 მუხლის თანახმად ყველა ადამიანს აქვს უფლება აირჩიოს საცხოვრებელი ადგილი, დატოვოს ან დაბრუნდეს ქვეყანაში.⁹ მე-14 მუხლის მიხედვით ყველა ადამიანს აქვს უფლება მოიძიოს თავშესაფარი.¹⁰ მე-15 მუხლის თანახმად, თითოეულ პირს აქვს უფლება ჰქონდეს მოქალაქეობა.¹¹

როგორც აღინიშნა, მიგრაციული პროცესების საერთაშორისო რეგულირება არ გულისხმობს მხოლოდ მისი ნაკადის რეგულირებას, არამედ იგი აგრეთვე მოიაზრებს ადამიანის ფუნდამენტური უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვასაც, მათ შორის შრომითი მიგრანტების უფლებების დაცვას, რადგან შრომის პირობების უზრუნველყოფა და საერთაშორისოდ აღიარებული შრომის უფლებების დაცვა სამართლებრივი სახელმწიფოს ერთ-ერთი უმთავრესი ვალდებულებაა. ამ მიზნით შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის მიერ მიღებულ იქნა რვა ფუნდამენტური კონვენცია, რომლებიც გაერთიანების თავისუფლებას და კოლექტიურ მოლაპარაკებას, დისკრიმინაციის აკრძალვას, იძულებითი შრომის აკრძალვას, ბავშვთა შრომის აკრძალვას და ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის სხვა მნიშვნელოვან საკითხებს ეხება.¹²

2. მიგრაციის კლასიფიკაცია და სახეები

საერთაშორისო მიგრანტების რაოდენობა მსოფლიოში ბოლო წლებში საგრძნობლად იზრდებოდა, 2017 წელს მიგრანტთა რაოდენობამ 258 მილიონს მიაღწია, 2010 წელს იგი 220 მილიონს, ხოლო 2000 წელს კი 173 მილიონს შეადგენდა. მიგრანტთა 60%-ზე მეტი ცხოვრობს აზიაში (80 მილიონი) ან ევროპაში (78 მილიონი). ამერიკის შეერთებულ შტატებში 58 მილიონი, აფრიკაში 25 მილიონი, ხოლო ლათინური ამერიკისა და კარიბის ქვეყნებში მათი რიცხვი 10 მილიონია.¹³

საერთაშორისო მიგრაციის კლასიფიკაციის საკითხთან დაკავშირებით არსებობს სხვადასხვა მოსაზრება, გამოყოფენ შემდეგ სახეებსა და ფორმებს: მუდმივი, ხანგრძლივადიანი, დროებითი, ტრანზიტული, იძულებითი, ნებაყოფლობითი, ლეგალური, არალეგალური, უკანონო, შრომითი, სეზონური, ქანქარისებური, საზღვრისპირა,

⁹ იქვე, Article 13;

¹⁰ იქვე, Article 14;

¹¹ იქვე, Article 15;

¹² The International Labour Organization's Fundamental Conventions, (Freedom of Association and Protection of the Right to Organise Convention, 1948 (No. 87), Right to Organise and Collective Bargaining Convention, 1949 (No. 98), Forced Labour Convention, 1930 (No. 29), Abolition of Forced Labour Convention, 1957 (No. 105), Minimum Age Convention, 1973 (No. 138), Worst Forms of Child Labour Convention, 1999 (No. 182), Equal Remuneration Convention, 1951 (No. 100), Discrimination (Employment and Occupation) Convention, 1958 (No. 111);

¹³ Department of Economic and Social Affairs, United Nations, International Migration Report, New York, 2017, 4-8;

კომერციული, ეპიზოდური, სასწავლო, რეკრეაციული, სამკურნალო, სამივლინებო მიგრაციები.¹⁴

საერთაშორისო შრომით მიგრაციას შეიძლება ჰქონდეს უმეტესი ზემოთ ჩამოთვლილი მიგრაციის დამახასიათებელი ელემენტი.¹⁵ ის შეიძლება იყოს ხანგრძლივადიანი, დროებითი, ნებაყოფლობითი, ლეგალური, არალეგალური, უკანონო, სეზონური, ქანქარისებური, საზღვრისპირა, კომერციული, ეპიზოდური, სასწავლოგანხორციელების ფორმის მიხედვით გამოყოფენ ნებაყოფლობით და იძულებით მიგრაციებს, ხოლო დროითი განზომილებით - მუდმივსა და დროებითს.¹⁶ დოქტორი რ.ჯენისენი გამოყოფს მიგრაციის ოთხ ტიპს, ესენია: 1) შრომითი მიგრაცია, 2) დაბრუნებითი მიგრაცია (რეპატრიაცია), 3) ჯაჭვური მიგრაცია, 4) თავშესაფრის მაძიებელთა მიგრაცია (დევნილთა მიგრაცია)¹⁷, აგრეთვე ს.ბელი, ს.ალვესი და სხვები თავიანთ ნაშრომში გამოყოფენ საერთაშორისო მიგრაციის ოთხ ტიპს.¹⁸ რაც შეეხება მიგრანტის ტერმინის განმარტებას, მიგრაციის ევროპული ქსელის განმარტების თანახმად, მიგრანტი არის პირი, რომელიც ერთ წელზე მეტია იმყოფება უცხო ქვეყანაში მიუხედავად მისი იქ ყოფნის მიზეზისა.¹⁹

2.1 შრომითი მიგრაცია

მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის თანახმად, ერთმნიშვნელოვან განასხვავებენ შრომით და ეკონომიკურ მიგრაციას, რომლის თანახმად, შრომითი მიგრანტი არის ადამიანი, რომელიც გადადის ერთი ქვეყნიდან მეორეში დასაქმების მიზნით,²⁰ ეკონომიკური მიგრანტები კი არიან პირები, რომლებიც შედიან ქვეყანაში ეკონომიკური აქტივობების განხორციელების მიზნით, მათ შორის ბიზნეს მოგზაურები, ინვესტორები და ყველა პირი რომელიც დაინტერესებულია მიმღებ ქვეყანაში ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელებით.²¹

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის „შრომითი მიგრანტებისა და მათი ოჯახის წევრების უფლებების დაცვის შესახებ“ საერთაშორისო კონვენციის მიხედვით შრომითი

¹⁴ ჭელიძე ნ., 2006., შრომითი ემიგრაცია პოსტსაბჭოთა საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი მიგრაციის კვლევის ცენტრი, თბილისი, გვ. 5-7;

¹⁵ ბადურაშვილი ი., 2017. მიგრაციის სახელმძღვანელო, მიგრაციის ფორმები, მიგრაციის პოლიტიკის განვითარების საერთაშორისო ცენტრი, თბილისი, გვ. 34-48;

¹⁶ მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია (IOM), 2004., მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია, მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონი, ქენევა;

¹⁷ Jennissen, R. P. W. 2004. Macro-economic determinants of international migration in Europe, Amsterdam, Rozenberg Publishers, P. 93-106;

¹⁸ Bell, S., Alves, S., de Oliveira, E. S., & Zuin, A., 2010. Migration and Land Use Change in Europe: A Review, , Leibniz Centre for Agricultural Landscape Research (ZALF), Eberswalder Straße 84, 15374 M'unchenberg, Germany. ISSN 1863-7329, P. 16-18;

¹⁹ The European Migration Network, Asylum and Migration Glossary 3.0, 2014. a tool for better comparability produced by the European Migration Network, October, P. 187;

²⁰ Usher E, 2004. Migration and labour. In: Usher E, editor. Essentials of migration management: a guide for policy makers and practitioners. Geneva: United Nations Publications;

²¹ Simon J, Kiss N, Łaszewska A., 2015. Public Health Aspects of Migrant Health: A Review of the Evidence on Health Status for Labour Migrants in the European Region. Health Evidence Network Synthesis Report, No. 43. et al. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, P. 39;

მიგრანტი არის პირი, რომელიც იმუშავებს, მუშაობს ან აქვს ანაზღაურებადი სამუშაო იმ ქვეყანაში რომლის მოქალაქეც იგი არ არის.²²

როგორც აღინიშნა შრომითი მიგრაციის მაინსპირირებელი შეიძლება იყოს სხვადასხვა ფაქტორი, მათ შორის კი აღსანიშნავია სოციალურ-ეკონომიკური, პოლიტიკური და ფსიქოლოგიური ფაქტორები. გლობალიზაციის პირობებში მკვეთრად გაიზარდა მიგრაციული ნაკადები განვითარებადი ქვეყნებიდან განვითარებული ქვეყნებისაკენ. მიგრაციული პროცესი ძირითადად ეკონომიკური (შრომითი) ხასიათისაა, რაც განპირობებულია ორი ძირითადი მიზეზით: მიმღებ ქვეყნებში მუშახელზე არსებული მოთხოვნით და მშობლიურ ქვეყანაში სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემებით, რომელსაც თან სდევს უმუშევრობა. აქედან გამომდინარე, მუშახელი, რომელიც დაუსაქმებელია, ან რომელსაც დაბალი ანაზღაურება აქვს, ცდილობს წავიდეს იმ ქვეყნებში, სადაც მასზე არის მოთხოვნა და სადაც უკეთესი ანაზღაურების მიღების პერსპექტივაა.²³

უკანასკნელი ათწლეულის განმავლობაში მიგრაციის საკითხებთან დაკავშირებული პრობლემები აქტუალური ხდება მთელი მსოფლიოსათვის, განსაკუთრებით კი პოსტკომუნისტური ქვეყნებისათვის,²⁴ მათ შორის საქართველოსთვის. საქართველოში მიგრაციასთან დაკავშირებული ნებისმიერი საკითხი თუ პრობლემა მნიშვნელოვანია ქვეყანაში არსებული დემოგრაფიული პროცესებისა და უმძიმესი სოციალურ-ეკონომიკური ვითარების გამო, ამიტომ საქართველოს მთავრობის დადგენილების საფუძველზე შეიქმნა მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია. იგი არის მთავრობის სათათბირო ორგანო, რომელიც მსჯელობს და გადაწყვეტილებებს იღებს მიგრაციის მართვასთან დაკავშირებულ სხვადასხვა აქტუალურ საკითხზე.* კომისიას, რომელიც აერთიანებს 9 სახელმწიფო უწყებას, თავმჯდომარეობს იუსტიციის მინისტრი, ხოლო თანათავმჯდომარეა შინაგან საქმეთა მინისტრის მოადგილე.²⁵

საქსტატის ბოლო სამი წლის მონაცემების თანახმად, (2014-2016 წწ.), იზრდება ემიგრანტთა ნაკადი საქართველოდან. 2014 წელს მათი რაოდენობა 88,704 შეადგენდა, რომელთა შორის 69,855 საქართველოს მოქალაქე იყო. 2015 წელს კი, უკვე 95,965 ემიგრანტი წავიდა საქართველოდან, რომელთა უმრავლესობა (67,452) საქართველოს მოქალაქე იყო, ხოლო 2016 წელს ემიგრანტთა რიცხვი გაიზარდა და 98,288-ს მიაღწია.²⁶

²² International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families, Article 2, Adopted by General Assembly resolution 45/158 of 18 December 1990;

²³ ქაჯაია მ., 2005, ახალგაზრდობის გარე მიგრაციული განწყობის ზოგიერთი საკითხის შესახებ, მიგრაციული პროცესები თანამედროვე გლობალიზებად მსოფლიოში, მიგრაციის კვლევის ცენტრი, თბილისი, გვ. 47;

²⁴ International Organization for Migration, World Migration Report 2018, The UN Migration Agency, Part I: Data and information on migration, 10-13;

* მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისიის წევრი უწყებებია: განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო, საგარეო საქმეთა სამინისტრო, სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახური, სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, ფინანსთა სამინისტრო, იუსტიციის სამინისტრო, შინაგან საქმეთა სამინისტრო, ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო;

²⁵ საქართველოს მთავრობის დადგენილება #314, „მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისიის შექმნისა და დებულების დამტკიცების შესახებ“, საკანონმდებლო მაცნე, 13/10/2010;

²⁶ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, ცხრილი #2, <http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=172&lang=geo> [წვდომა: 06.01.2020];

დღევანდელი მიგრაციული განწყობის მიზეზებიდან და ძირითადი მოტივებიდან შეიძლება გამოიყოს სამი ძირითადი ჯგუფი პოლიტიკური, სოციალურ-ეკონომიკური და ფსიქოლოგიური ფაქტორები²⁷, კერძოდ: 1) მიმდებარე სოციალურ-ეკონომიკური პირობების გამო საზღვარგარეთ მუშაობის სურვილი, 2) სწავლის სურვილი, 3) ქვეყანაში არსებული განუკითხაობა, კრიმინალური სიტუაცია და მდგომარეობის გამოსწორების რწმენისა და იმედის დაკარგვა.²⁸ ყოველივე ზემოთაღნიშნული კი ხელს უწყობს საკმაოდ მასშტაბურ გარე შრომით მიგრაციულ პროცესებს, განსაკუთრებით კი ახალგაზრდებში.

3. მიგრაციული პროცესების გავლენა სახელმწიფოს ეკონომიკურ უსაფრთხოებაზე

შრომითი მიგრაცია თავისი არსითა და მნიშვნელობით, ერთ-ერთი სერიოზული და საინტერესო დემოგრაფიული პროცესია, რომელსაც აქვს თავისი დადებითი და უარყოფითი მხარეები. ერთის მხრივ მიგრაცია მიმდებარე ქვეყანაში ხელს უწყობს კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას, კვალიფიციური მუშახელის დეფიციტის შევსებას და აძლიერებს სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან სექტორებს მიმდებარე ქვეყანაში, მეორე მხრივ კი მან მნიშვნელოვანი და მრავალმხრივი უარყოფითი შედეგი შეიძლება გამოიწვიოს, ერთის მხრივ კრიმინოგენური მდგომარეობის გაუარესება, ხოლო მეორეს მხრივ, წარმომშობი ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოებისათვის გახდეს უარყოფითი შედეგის მომტანი, რადგან ძირითადად მიგრაციულ ნაკადში ხვდებიან ახალგაზრდა, შრომისუნარიანი და მაღალკვალიფიციური ადამიანები, რომლებსაც სურთ უკეთესი საცხოვრებელი და სამუშაო პირობები და რომელიც საკუთარ სახელმწიფოში არ გააჩნიათ. არსებობს კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საფრთხე ეკონომიკური უსაფრთხოებისთვის, რომელიც შეიძლება დავუკავშიროთ როგორც შიდა, ასევე გარე ფაქტორებს, ესაა - „ტვინების გადინება“.

ნებისმიერი ქვეყნისთვის წინსვლისა და განვითარების განმსაზღვრელი მაღალკვალიფიციური მოსახლეობაა, თუმცა როდესაც სახელმწიფოში არახელსაყრელი სოციალურ-ეკონომიკური თუ პოლიტიკური ვითარებაა, საქმე გვაქვს ე.წ. „ტვინების გადინებასთან“. როგორც აღნიშნა, აღნიშნულის ერთ-ერთ მამოძრავებელ ძალად აგრეთვე მიჩნეულია უფრო მაღალი ანაზღაურების მიღების სურვილი სხვა ქვეყანაში.²⁹ როდესაც ხდება განვითარებადი ქვეყნების მაღალკვალიფიციური კადრების გადინება, როგორც წესი, განვითარებულ ქვეყნებში, სუსტდება განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკური პოტენციალი. „ტვინების გადინების“ პროცესი გრძელვადიანი უარყოფითი შედეგის განმაპირობებელია სახელმწიფოს ეკონომიკური უსაფრთხოებისათვის, რადგან ხდება იმ კადრების გადინება რომლებისთვისაც სახელმწიფომ გარვეული კაპიტალი ჩადო განათლებაში და უცხო ქვეყანაში გასული ინტელექტუალი მოსახლეობის კვლავ დაბრუნების შანსი თავის სამშობლოში ბევრად ნაკლებია.

²⁷ ქაჯაია მ., 2005, ახალგაზრდობის გარე მიგრაციული განწყობის ზოგიერთი საკითხის შესახებ, მიგრაციული პროცესები თანამედროვე გლობალიზებად მსოფლიოში, მიგრაციის კვლევის ცენტრი, თბილისი, გვ. 48-49;

²⁸ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, ცხრილი #3, #4, <http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=172&lang=geo> [წვდომა: 08.01.2020];

²⁹ Docquier F., Rapoport H., 2007. Skilled Migration: The Perspective of Developing Countries, IZA DP No. 2873, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, Bonn, June, P. 4-7;

სახელმწიფოს ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად აუცილებელია შემუშავებულ იქნეს ეკონომიკური განვითარების ეროვნული სტრატეგია, რომელიც მიზნად უნდა ისახავდეს ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორების ფუნქციონირების და ქვეყნის სოციალური და ეკონომიკური პოლიტიკის ჰარმონიზებას, რათა მოხდეს სოციალურად პასუხისმგებელი ეკონომიკის განვითარება, მომავალი თაობებისთვის რესურსული ბაზის შენარჩუნების პირობებში.³⁰

ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების არასტაბილური ხასიათი მეტად ართულებს განათლების სფეროში პროგნოზირებისა და დაგეგმვის მექანიზმების გამოყენებას. როგორც პროფესორი, კ.კუტუბიძე აღნიშნავს „ეს ნოყიერ ნიადაგს ქმნის ინტელექტუალური შრომითი რესურსების ემიგრაციისთვის. მიგრაციის პროცესი უარყოფით ზეგავლენას ახდენს ქვეყნის განვითარებაზე, განსაკუთრებით მაშინ, როცა ემიგრანტები ხდებიან ყველაზე ნიჭიერი ადამიანები, პროფესიონალები. ე.წ. „ინტელექტის გადინება“ ჩვეულებრივ გამოიხატება იმაში, რომ ქვეყანას განსაკუთრებული ნიჭის მქონე მოქალაქეები ტოვებენ (მუსიკოსები, მხატვრები, ექიმები, ინჟინრები, მეცნიერები და სხვ.)“.³¹

ინტელექტუალური მიგრაცია სახელმწიფოს ერთ-ერთ ყველაზე დიდ სოციალურ პრობლემას წარმოადგენს. აუცილებელია სახელმწიფოს ინტერესებიდან გამომდინარე ქმედითი ღონისძიებების გატარება, მიგრაციის სახელმწიფო პროგრამის შემუშავება, კომპლექსური მიდგომა და მჭიდრო თანამშრომლობა მიმღები ქვეყნის თითქმის ყველა შესაბამის სტრუქტურასთან შრომითი მიგრაციის რეგულირების ერთიანი სისტემის შექმნის მიზნით. აგრეთვე, მნიშვნელოვანია შრომითი მიგრაციის წარმომშობი ეკონომიკური ფაქტორებისა და თეორიების ანალიზი.

3.1 ეკონომიკური უსაფრთხოება როგორც ეროვნული უსაფრთხოების სეგმენტი

ეკონომიკის უსაფრთხო განვითარება სახელმწიფოს ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წინაპირობაა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მეტად აქტუალური ხდება სახელმწიფოს ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ფაქტორების გამოკვლევა, რომელშიც უდიდესი როლი უკავია მიგრაციული პროცესების რეგულირებას, მართვასა და დადებითი მიგრაციული სალდოს შენარჩუნებას.

ძლიერი ეკონომიკა განსაზღვრავს სახელმწიფოს სტრატეგიას რეგიონსა და საერთაშორისო ასპარეზზე. სწორედ ეკონომიკის განვითარებაზე დამოკიდებული სახელმწიფოთა სამხედრო პოტენციალი, მოსახლეობის განათლება, დემოგრაფიული მდგომარეობა და სახელმწიფოთა განვითარების უამრავი სხვა ფაქტორი.

³⁰ ჭელიძე ნ., 2005. საქართველოს მოსახლეობის შრომითი ემიგრაციის ფაქტორები და სოციალურ-ეკონომიკური შედეგები, მიგრაციის კვლევის ცენტრი, სტუდენტთა და ასპირანტთა სამეცნიერო საზოგადოება, მიგრაციული პროცესები პოსტსაბჭოთა საქართველოში, თბილისი, გვ. 55-64;

³¹ კუტუბიძე კ., 2008. ინტელექტუალური რესურსები და ქართული რეალობა, ჟურნ. „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, №17 გამოცემა, თბილისი;

ეკონომიკური უსაფრთხოების, შესახებ მეცნიერთა შეხედულებები შიძლება დაიყოს შემდეგნაირად: ³² პირველი ჯგუფი მიიჩნევს, რომ ეკონომიკური უსაფრთხოება არის ეკონომიკის და სახელმწიფო ინსტიტუტების მდგომარეობა, რომლის მიზანი და ამოცანებია ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფა და ეროვნული ინტერესების გარანტირებული დაცვა, სახელმწიფოს სოციალური პოლიტიკის, საკმარისი თავდაცვითი პოტენციალის, საბანკო და საგარეო პროცესებისთვის დამაზიანებელი ქმედებებისა და პირობების აღმოფხვრა.

ი.ბოგდანოვი მიიჩნევს, რომ „ეკონომიკური უსაფრთხოება ეს არის ქვეყნის ეკონომიკის მდგომარეობა, რომელიც ჯერ ერთი, მოცულობითი და სტრუქტურული პარამეტრებით საკმარისია სახელმწიფოს არსებული სტატუსის, მისი საგარეო ზეწოლისაგან დამოუკიდებელი პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების უზრუნველსაყოფად და მეორე, რომელსაც უნარი აქვს დაიცვას ლეგალური შემოსავლების დონე მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობის ცივილიზებული ქვეყნების სტანდარტების შესაბამისი კეთილდღეობის უზრუნველსაყოფად“.³³

რ.ოთინაშვილი-„სახელმწიფოს ეკონომიკური უსაფრთხოება ნიშნავს, ეკონომიკური განვითარების ისეთ დონეს, რომელიც ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი ინტერესების (მოთხოვნილების) რეალიზაციას, პიროვნებისა და საზოგადოების არსებობისათვის ღირსეული ცხოვრების პირობებს უზრუნველყოფს და ქვეყნის პროგრესის შემაფერხებელი გარე და შიდა საფრთხეებს აღუდგება წინ“.³⁴

მეცნიერთა მეორე ჯგუფის მოსაზრების მიხედვით კი ეკონომიკური უსაფრთხოება არის „ფაქტორების და პირობების ერთობლიობა, შეხამება, რომელიც უზრუნველყოფს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების აუცილებელ დონეს.

ლ.აბალკინი-ეკონომიკური უსაფრთხოება არის „როგორც იმ პირობებისა და ფაქტორების ერთობლიობა, რომლებიც უზრუნველყოფენ ეროვნული ეკონომიკის დამოუკიდებლობას, მის სტაბილურობას და მდგრადობას, მუდმივი განახლებისა და თვითრეგულირების უნარს“.³⁵

ე.ილარიონოვი-„ეკონომიკური უსაფრთხოების ქვეშ იგულისხმება ეკონომიკური, პოლიტიკური და სამართლებრივი პირობების ისეთი შეხამება, რომელიც უზრუნველყოფს ხანგრძლივადიან პერსპექტივაში მოსახლეობის ერთ სულზე ეკონომიკური რესურსების მაქსიმალური რაოდენობის წარმოებას ყველაზე ეფექტური ხერხებით“.³⁶

ი.მესხია-„ეკონომიკური უსაფრთხოება იმ საშინაო და საგარეო პირობების ერთობლიობაა, რომელიც ქვეყნის ეკონომიკის დინამიური განვითარების საფუძველს ქმნის; მისი უნარია უზრუნველყოს ინვალიდის, სახელმწიფოს და საზოგადოების მოთხოვნილება, დააკმაყოფილოს კონკურენტუნარიანობა საგარეო ბაზარზე და შექმნას

³² თეთრუაშვილი ზ., თეთრუაშვილი-ქარდავა მ., 2006. საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ფინანსურ-ეკონომიკური ფაქტორები და მისი რეგულირების მექანიზმები საბაზრო ურთიერთობის ფორმირების პირობებში;

³³ Богданов И. П., Испирян М., 2001. Экономическая безопасность России, Ж. „Теория и практика“ Р. 28;

³⁴ოთინაშვილი რ., 2002. ეკონომიკური უსაფრთხოების სახელმწიფო სტრატეგია. იხ. საქართველოს სტრატეგიული კვლევისა და განვითარების ცენტრი, ბიულეტენი № 73. აგვისტო, გვ. 3;

³⁵ Абалкин Л. 1994. Экономическая безопасность России утроз Ж. „Вопросы экономики“ №12, Р. 5;

³⁶ Иларионов А., 1998. Критерии экономической безопасности, Ж. „Вопросы экономики“ № 10, Р. 49;

სხვადასხვა სახის საშიშროებისა და მატერიალური დანაკარგების თავიდან აცილების გარანტია.³⁷

მესამე ჯგუფი კი მიიჩნევს, რომ „ეკონომიკური უსაფრთხოება არის საშინაო ეკონომიკური სისტემის მატერიალობა.“

ს.აფონცევი - „ეროვნული ეკონომიკური უსაფრთხოება განიხილება, როგორც ეროვნული ეკონომიკური სისტემის მატერიალობა ეკონომიკური ან პოლიტიკური წარმოშობის ენდოგენური და ეგზოგენური შოკების მიმართ, რომელიც გამოვლინდება მის უნარში გაანეიტრალოს ნეგატიური შოკების პოტენციალური წყაროები და მინიმუმამდე დაიყვანოს ზიანი, რომელიც დაკავშირებულია რეალურად წარმოშობილ შოკებთან“.³⁸

ა.სილაგაძე და თ. ჩიკვაძე- „ეკონომიკური უსაფრთხოება არის იმ პირობებისა და ფაქტორების ერთობლიობა, რომელიც უზრუნველყოფს ეროვნული ეკონომიკის დამოუკიდებლობასა და მატერიალობას, სახელმწიფოებრივი მთლიანობისა და მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლების მიზნით მისი მუდმივი მონაცემების სრულყოფასა და განვითარების უნარს“. მეოთხე, „ეკონომიკური უსაფრთხოება გულისხმობს ეროვნული ეკონომიკის დაცვას“.³⁹

ს.გალკინა, გ. კლეინერი და ი.პეტრენკო მიიჩნევენ, რომ „ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოების ქვეშ უნდა გავიგოთ ამ უკანასკნელის დაცულობის ხარისხი იმ ფასეულობების (საფრთხეების, ძალების) წარმოშობის დასაწყისი მოქმედებისგან, რომელთაც შეუძლიათ არსებითი ზიანი მიაყენონ ქვეყნის მთლიანობას, სუვერენიტეტს და დამოუკიდებლობას, ეროვნული მიზნების შესაბამისად შეარყიონ თავისუფალი განვითარება, ან სერიოზულად გააუარესონ მისი მდგომარეობა მსოფლიო გაერთიანებაში“.⁴⁰

თ.მაღლაკელიძე-„ეკონომიკური უსაფრთხოება გულისხმობს ეროვნული ეკონომიკის დაცვას იმ შიდა და გარე ნეგატიური ფაქტორებისაგან, რომლებიც არღვევენ აღწარმოებითი პროცესების ნორმალურ ფუნქციონირებას, საფრთხეს უქმნის მის რესურსული და მეცნიერულ-ტექნოლოგიური პოტენციალის შენარჩუნებას, ეკონომიკის მდგრად განვითარებას და სოციალურად ორიენტირებულობას, აფერხებს ეკონომიკურ ზრდასა და ხელს უშლის სახელმწიფოებრიობის განმტკიცებას“.⁴¹

აქედან გამომდინარე, როგორც სხვადასხვა მეცნიერთა შეხედულებებიდან ჩანს, სახელმწიფოთა შენარჩუნება-განვითარების მნიშვნელოვანი წინაპირობა ქვეყანაში დადებითი ეკონომიკური მაჩვენებლების უზრუნველყოფაა. ამ მიმართებით ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს სახელმწიფოში ზომიერი საგადასახადო სისტემის ჩამოყალიბება, დემოგრაფიული უსაფრთხოების, მიგრაციული პროცესების სათანადოდ მართვის უზრუნველყოფა და სახელმწიფოში შესაბამისი ეკონომიკური უსაფრთხოების პოლიტიკის განსაზღვრის აუცილებლობა, რაც თავისთავად გამორიცხავს სახელმწიფოში სოციალურ-ეკონომიკურ და პოლიტიკურ პრობლემებს, რითაც თავიდან იქნება აცილებული

³⁷ მესხია ი., 1966. საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების კონცეპტუალური საკითხები. ჟურნ. „ეკონომიკა“ №1-3, გვ. 4;

³⁸ Афонцев С., 2001. Дискуссионные проблемы концепции национальной экономической безопасности России XXI (Москва), Р. 66;

³⁹ ბასილია თ., სილაგაძე ა., ჩიკვაძე თ., 2001. პოსტსოციალისტური ტრანსფორმაცია: საქართველოს ეკონომიკა XXI საუკუნის მიჯნაზე, თბილისი, გვ. 462- 463;

⁴⁰ Галкина С., Клейнер Г., 2003. Высветление экономики и укрепление национальной безопасности, Российский экономический журнал §5-6, Р. 3;

⁴¹ მაღლაკელიძე თ., 2002. ეკონომიკური უსაფრთხოება, თბილისი, გვ. 22;

სახელმწიფოსათვის დამაზიანებელი უამრავი ქმედება, მათ შორის უკონტროლო მიგრაციული პროცესები.

4. შრომითი მიგრაციის წარმოშობის ეკონომიკური თეორიები

4.1 ნეო-კლასიკური ეკონომიკური თეორია

ნეოკლასიკური ეკონომიკური თეორიის⁴² თანახმად, საერთაშორისო შრომითი მიგრაციას წარმოშობს ქვეყნებს შორის ეკონომიკური განვითარების დონეების სხვაობით, კერძოდ, შრომის ანაზღაურებაში განსხვავებით. ბუნებრივია, სამუშაო ძალა მიემართება იქ, სადაც შრომის მაღალი ანაზღაურებაა. ამიტაც ვლინდება საერთაშორისო შრომის ბაზრის თვითრეგულირებადი ხასიათი. ეკონომიკის აღმავლობისა და ემიგრაციის გაძლიერების კვალდაკვალ ხელფასის დონეებს შორის განსხვავებაც მცირდება და საემიგრაციო სტიმულიც იკლებს.⁴³ მუშახელის ექსპორტიორი ქვეყანა შეიძლება იმპორტიორადაც გადაიქცეს.*

4.2 ადამიანური კაპიტალის თეორია

ადამიანური კაპიტალის თეორიის თანახმად,⁴⁴ თითოეული მიგრანტი მოიაზრება როგორც მის განათლებაში, კვალიფიკაციაში და სამედიცინო მომსახურებაში ინვესტირების შედეგი. მიგრირების პროცესში ადამიანური კაპიტალის თეორია გარდა ეკონომიკურისა, მხედველობაში იღებს, ასევე ფსიქოლოგიურ დანაკარგებს, როგორცაა: განშორება ახლობლებთან, არამატერიალური ფაქტორები – კლიმატი, უფრო მაღალი დონის კულტურასთან და სხვა საზოგადოებრივ სიკეთესთან ხელმისაწვდომობა და სხვა.

აღნიშნული თეორიის მიმდევარი ბარი ჩაისვიკი აღნიშნულ თეორიას შრომით მიგრანტთა სელექციურ მოდელად მიიჩნევს, რომელიც როგორც დონორ, ისე მიმღებ ქვეყნებში ახდენს ხელსაყრელ სელექციას შრომითი მიგრანტების მოთხოვნა-მიწოდების თვალსაზრისით.*

4.3 შრომითი მიგრაციის ახალი ეკონომიკური თეორია

მოცემული თეორია ეყრდნობა მიკროეკონომიკურ ფუნქციონალურ ანალიზს. მიგრაციაზე გადაწყვეტილება მიიღება არა ცალკეული ინდივიდების, არამედ

⁴² Jennissen, R. P. W. 2004. Macro-economic determinants of international migration in Europe, Amsterdam, Rozenberg Publishers, P. 44-46;

⁴³ Öberg, S., 1997. Theories on inter-regional migration: an Overview. In: Blotevogel, H.H. and Fielding A.J. (eds.), People, jobs and mobility in the new Europe, Chichester: Wiley, P. 3-22

* ნეოკლასიკური ეკონომიკის თეორია გულისხმობს, რომ მიმღები და დონორი ქვეყნების შრომითი რესურსები აბსოლუტურად იდენტურია და ორივე ქვეყანაში მიგრაციის პროცესში ნარჩუნდება სრული დასაქმება, რაც უმეტეს შემთხვევაში, რეალობას არ შეესაბამება.

⁴⁴ Chiswick B.R., 2000, Are Immigrants Favorably Self-Selected? An Economic Analysis. Chapters 3. Migration Theory. Talking Across Disciplines. Edited by : Hollifield J.F., Brettel C.B., P. 61-76;

* სელექციური მიდგომა კიდევ უფრო წარმატებულია, თუ მიმღებ და გამგზავნ ქვეყნებში ხელფასებს შორის ფარდობითი სხვაობა მეტია მაღალკვალიფიციური მუშაკების სასარგებლოდ.

კოლექტიურად, ოჯახის წევრების მიერ.⁴⁵ მიგრაციის მიზანია არა მარტო მოსალოდნელი შემოსავლის მაქსიმიზაცია, არამედ საკუთარ ქვეყანაში შრომის ბაზრის, დაზღვევისა და სხვა ცხოვრებისეული პირობების განვითარებასთან დაკავშირებული რისკების შემცირება.⁴⁶

თეორიის მიმდევრები ხსნიან მიგრაციის პროცესს მაკროდონეზე და ხაზს უსვამენ საერთაშორისო შრომითი მიგრაციის შედეგად ქვეყნებს შორის პოლიტიკურ-ეკონომიკური კავშირების გაღრმავებას.*

4.4 მსოფლიო სისტემების თეორია

აღნიშნული თეორიის თანახმად, შრომითი მიგრაცია განპირობებულია სხვადასხვა ფაქტორით, მისი ახსნისთვის აუცილებელია სისტემა განვიხილოთ მთლიანობაში. ეს თეორია გეოგრაფიული სიახლოვის ფაქტორს არ განსაზღვრავს როგორც აუცილებელ პირობას. ⁴⁷ ტერიტორიულად დაშორებული ქვეყნები შეიძლება წარმოადგენდნენ გლობალური მიგრაციული სისტემის მნიშვნელოვან ნაწილს.⁴⁸

4.5 მიგრაციის წარმომშობი Push and pull თეორია

აღნიშნული თეორია მკაფიოდ გამოხატავს დონორი ქვეყნიდან ემიგრირებაზე გადაწყვეტილების მიღებაში „განმზიდავი“ ფაქტორების როლს, მიმღებ ქვეყანაში კი შესაბამისად-„მიმზიდველი“ ფაქტორების როლს.⁴⁹ ემიგრირების პროცესი განისაზღვრება პოტენციური მიგრანტების მიერ ამ ფაქტორების სუბიექტური აღქმით ემიგრაციული ქვეყნების ხელფასებს შორის განსხვავება არ წარმოადგენს გადაადგილების მოტივაციის ერთადერთ და არც ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტორს.⁵⁰

დუგლას მასეის მოსაზრების თანახმად, ⁵¹ საერთაშორისო შრომით მიგრაციას განაპირობებს არა ცალკეული ფაქტორები, არამედ ზემოთ ჩამოთვლილი ყველა თეორია ერთად.*

⁴⁵ Massey D., Joaquin A., Koucouci Ali, Pellegrino A., Taylor E.J., 1998. Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millenium. Oxford: Oxford University Press.;

⁴⁶ Taylor, J.E., 1999. The new economics of labour migration and the role of remittances in the migration process. In: International Migration,37(1), P. 63-88;

* წარმომშობი ქვეყანაში ეკონომიკის აღმავლობას აქვს მასტიმულირებელი როლი, რადგან იგი თავის თავში მოიცავს ადგილობრივ ეკონომიკაში კაპიტალდაბანდებებისთვის დამატებით დაინტერესებას.

⁴⁷ Amankwaa, A.A., 1995.The world economic system and international migration in less developed countries: An ecological approach. In: International Migration, 33(1), P. 95-113;

⁴⁸ Massey D.A., 2002. Synthetic theory of international migration. World in the mirror of intarnational migration. International migration of population: Russia and contemporary world. Volume 10. Moscow, MSU, Max Press, P. 143;

⁴⁹ Lee S.E., 1966. A Theory of Migration, Demography, Vol. 3, No.1, P. 47-57;

⁵⁰ Jennissen, R. P. W., 2004. Macro-Economic Determinants of International Migration in Europe, Economic determinants of international migration types which are sensitive and insensitive to immigration policies, Amsterdam, , Rozenberg Publishers, P. 179-181;

⁵¹ ჭელიძე ნ., 2006. შრომითი ემიგრაცია პოსტსაბჭოთა საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, მიგრაციის კვლევის ცენტრი, თბილისი, გვ. 16-20;

* ნეოკლასიკური თეორიის თანახმად რაციონალურად მოქმედი სუბიექტი ემიგრირდება იმიგრაციის ქვეყანაში მოსალოდნელი მაღალი ხელფასის გამო, მაშინ როცა შრომითი მიგრაციის ახალი ეკონომიკური თეორიის შესაბამისად, მიგრანტი ცდილობს გადალახოს თავის ქვეყანაში არსებული

5. კონტრასტები მიგრანტთა კონტრაბანდასა და ადამიანით ვაჭრობას (ტრეფიკინგი) შორის

5.1 ადამიანით ვაჭრობა (ტრეფიკინგი)

არალეგალურ მიგრაციას ყველთვის თან ახლავს ისეთი რისკ-ფაქტორები, როგორცაა ინდივიდის ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგი) მსხვერპლად ქცევა. არალეგალური მიგრაცია განისაზღვრება, როგორც „იმ პირთა განსაკუთრებულად არაორგანიზებული მიგრაციის ყველა სახე და ნაკადი, რომლებიც არ ითვალისწინებენ მიგრაციის წარმომშობი, ტრანზიტული და/ან მიმღები ქვეყნების შესაბამის კანონებსა და წესებს“,⁵² რომელიც მოიცავს როგორც ადამიანთა ტრეფიკინგს, ასევე მიგრანტთა კონტრაბანდას და მიგრაციის სხვა ფორმებს, რასაც შეიძლება ეწოდოს არალეგალური ან არადოკუმენტირებული.

ტრეფიკინგისა და მიგრანტთა კონტრაბანდის დანაშაულის შემადგენლობა ძალიან გვანან ერთმანეთს და სწორედ ეს ურთულებს სამართალდამცავებს ერთმანეთისაგან გამიჯნონ დანაშაულის ეს ორი სახე.

ადამიანით ვაჭრობა (ტრეფიკინგი)* ტრანსნაციონალური ორგანიზებული დანაშაულის სახეა, რომელიც თავისი ხასიათით წარმოადგენს ადამიანის უფლებების მძიმე დარღვევას.⁵³

შემთხვევა ადამიანით ვაჭრობად (ტრეფიკინგად) დაკვალიფიცირდება თუ სახეზე გვაქვს, შემდეგი სამი ელემენტი: **ქმედება, საშუალება და მიზანი**.⁵⁴

გაეროს კონვენციის თანახმად, „ტრეფიკინგი“ ნიშნავს ადამიანთა გადაბირებას, ტრანსპორტირებას, გადაყვანას, შეფარებას ან მიღებას, მუქარის, ძალის გამოყენების ან იძულების სხვა საშუალებით, მოტაცებით, თაღლითობით, მოტყუებით, ძალაუფლების ან პირის უმწეობის ბოროტად გამოყენებით ან იმ პირის თანხმობის მისაღწევად თანხის ან სხვა

შრომის ბაზრისა და სხვა ცხოვრებისეული სირთულებები საზღვარგარეთ დროებითი დასაქმების მეშვეობით, გამომუშავებული თანხით კი მოახერხოს სამშობლოში შემოსავლის წყაროს შექმნა. ნათელი გახდა, რომ იმიგრაციული და ემიგრაციული ქვეყნების ხელფასებს შორის განსხვავება არ წარმოადგენს გადაადგილების მოტივაციის ერთადერთ და არც ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტორს.

⁵² მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის ანგარიში, 2000. სამოქალაქო განათლების განყოფილება, არალეგალური მიგრაცია და მიგრანტთა უკანონო გადაყვანა - საქართველო, თბილისი;

* 2003 წლიდან ადამიანით ვაჭრობა (ტრეფიკინგი) დასჯადი ქმედებაა, რომელიც რეგულირებულია საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 143¹-ე (ადამიანით ვაჭრობა (ტრეფიკინგი)), 143²-ე (არასრულწლოვნით ვაჭრობა (ტრეფიკინგი)) და 143³-ე (ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) მსხვერპლის (დაზარალებულის) მომსახურებით სარგებლობა) მუხლებით. 2006 წელს საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებულ იქნა, ასევე, საქართველოს კანონი „ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“;

⁵³ „საქართველოს კანონი ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“, საკანონმდებლო მაცნე, სსმ, 15, 16/05/2006;

⁵⁴ ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) დანაშაულის მსხვერპლთა იდენტიფიცირების სახელმძღვანელო პრინციპები საქართველოს სახელმწიფო საზღვარზე (სასაზღვრო გამტარი და საბაჟო გამშვები პუნქტები, სახმელეთო და სანაპირო საზღვარი) მომუშავე პერსონალისთვის, დამტკიცებულია ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ მიმართული ღონისძიებების განმახორციელებელი საუწყებათაშორისო საკოორდინაციო საბჭოს მიერ 19 დეკემბერი, 2017; <<http://www.justice.gov.ge/>> [წვდომის თარიღი: 11.01.2020];

სარგებლის მიცემით ან მიღებით, ვისი დამოკიდებულების ქვეშაც იმყოფება მეორე პირი, ამ ადამიანთა ექსპლუატაციის მიზნით.⁵⁵

ადამიანთა ვაჭრობა (ტრეფიკინგი) შეიძლება განხორციელდეს როგორც მსხვერპლის საზღვარგარეთ გაყვანით (თუნდაც რამდენიმე სახელმწიფოს საზღვრის გადაკვეთით), ისე ერთი სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, საზღვრის კვეთის გარეშე.

5.2 მიგრანტთა კონტრაბანდა

მიგრანტთა კონტრაბანდა არის არალეგალური მიგრაციის ერთ-ერთი სახე, რომელიც ხორციელდება გამგზავნი, სატრანზიტო და მიმღები ქვეყნების მარეგულირებელი ნორმების დარღვევით. სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე მიგრაციის მკაფიო და საყოველთაოდ აღიარებული განსაზღვრება არ არსებობს. დანიშნულების ქვეყნის თვალთახედვით, ეს არის აღნიშნულ ქვეყანაში არალეგალური შესვლა, დარჩენა ან მუშაობა, რაც ნიშნავს იმას, რომ მიგრანტს არ აქვს ნებართვა, ან მოცემული ქვეყნის საიმიგრაციო რეგულაციებით განსაზღვრული (ქვეყანაში) შესვლის, დარჩენის ან მუშაობისთვის აუცილებელი დოკუმენტები.⁵⁶

პალერმოს ოქმის, მესამე მუხლის თანახმად, მიგრანტთა კონტრაბანდა ნიშნავს პირდაპირი და არაპირდაპირი გზით შესყიდვას, ფინანსური ან სხვა მატერიალური სარგებლის მიღებისთვის და ამ მიზნით პირის (ან პირთა ჯგუფის) არალეგალური გზით შეყვანას სახელმწიფოში, როდესაც მიგრანტი ეროვნებით არა არის ამ სახელმწიფოს მუდმივი მაცხოვრებელი და არც დროებითი მოქალაქე.⁵⁷

ადამიანის უკანონო (მიგრანტთა კონტრაბანდა) გადაყვანის დროს, როგორც წესი, როდესაც პიროვნება მიაღწევს დანიშნულების ადგილამდე, მისი საქმიანი ურთიერთობა შუამავალთან სრულდება,* ხოლო ტრეფიკინგის შემთხვევაში, როდესაც მსხვერპლი მიაღწევს საბოლოო დანიშნულების ადგილს, ის ხდება შემდგომი ექსპლუატაციის ობიექტი. ამასთან, საზღვარზე უკანონო გადაყვანილი ცდილობს, ხელი შეუწყოს სხვა პირს საზღვრის არალეგალურ გადაკვეთაში ფინანსური ან სხვა მატერიალური სარგებლის მოპოვების

⁵⁵ United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Article 3, (a), Adopted by the UN General Assembly: 15 November 2000, by resolution 55/25;

⁵⁶ მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია (IOM), 2004. მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია, მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონი, ჟენევა, გვ. 49;

⁵⁷ Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Article 3, "Smuggling of migrants", General Assembly resolution 54/212 of 22 December 1999;

*„ტრანსნაციონალურ ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ გაერო-ს კონვენციის ოქმი - სახმელეთო, საზღვაო და საჰაერო საშუალებებით მიგრანტთა საზღვარზე უკანონო გადაყვანის აღკვეთის შესახებ, რატიფიცირებულ იქნა საქართველოს პარლამენტის მიერ 2006 წლის 7 ივნისის N 3201 – II დადგენილებით, გარდა ამისა, საქართველოს მიერ რატიფიცირებულია „ევროპის საბჭოს კონვენცია ადამიანთა ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“.

მიზნით.⁵⁸ ადამიანით მოვაჭრე ცდილობს, გაუწიოს პიროვნებას ექსპლუატაცია და მიიღოს ფინანსური ან სხვა სახის სარგებელი ამ პიროვნების გამოყენებით.⁵⁹

აქედან გამომდინარე ჩანს, რომ ამ ორ ქმედებას შორის მკაფიო განსხვავება არსებობს: უკანონო გადაყვანა გულისხმობს პირის უკანონო შესვლის ხელშეწყობას იმ სახელმწიფოში, რომლის მოქალაქეს ან მუდმივ ბინადარს ეს უკანასკნელი არ წარმოადგენს, ფინანსური ან სხვა მატერიალური სარგებლის მიღების მიზნით პირდაპირი ან არაპირდაპირი გზით. განსხვავებით ადამიანით ვაჭრობისგან, რომელსაც შესაძლებელია ადგილი ჰქონდეს ნებისმიერ სიტუაციაში, არ აქვს მნიშვნელობა მსხვერპლს გადაიყვანენ სხვა სახელმწიფოში თუ მხოლოდ ერთი ადგილიდან მეორეში, ქვეყნის ფარგლებს შიგნით, უკანონო გადაყვანა აუცილებლად გულისხმობს სახელმწიფოს საზღვრის კვეთას.

ტრეფიკინგი მოიცავს ისეთ ქმედებებს, რომელიც ინდივიდის მიმართ სისხლის სამართლებრივ დანაშაულს წარმოადგენს, ხოლო ადამიანთა კონტრაბანდის დროს ირღვევა სახელმწიფოს საზღვრის დაცვის მარეგულირებელი ნორმები.

აქედან გამომდინარე, შეიძლება მკაფიოდ გაიმიჯნოს ერთმანეთისაგან ქმედებები (აქტივობები), რომელიც ადამიანით კონტრაბანდისა და ადამიანით ვაჭრობისათვის (ტრეფიკინგი) არის დამახასიათებელი. ადამიანებით კონტრაბანდისათვის ურთიერთობა წყდება გადაყვანის მომენტიდან, ხოლო ტრეფიკინგის მიზანია, იძულების გზით, რაც შეიძლება ხანგრძლივი კონტაქტი შეინარჩუნოს ტრეფიკინგის მსხვერპლთან, რათა იგი მუდმივი ექსპლუატაციის რეჟიმში იმყოფებოდეს.⁶⁰

⁵⁸ United Nations Office on Drugs and Crime, Global Study on Smuggling of Migrants 2018, United Nations publication, Sales No. E.18.IV.9, New York, 2018, 19-21;

⁵⁹ United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Article 3, (a), Adopted by the UN General Assembly: 15 November 2000, by resolution 55/25;

⁶⁰ ჯანაშია ჯ., 2015. ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგი) წინააღმდეგ ბრძოლის საერთაშორისო და შიდა ეროვნული სამართლებრივი მექანიზმები და რეგულაციები, თბილისი, გვ. 59;

დასკვნა

როგორც ნაშრომში მოცემული ფაქტების ანალიზი გვიჩვენებს, სახელმწიფოში მიგრაციულ პროცესებს განსაზღვრავს დადებითი ეკონომიკური მაჩვენებლები. მიგრაციული პროცესების სწორად მართვისა და დარეგულირების შემთხვევაში, მიგრაციული პროცესები სახელმწიფოს ეკონომიკისათვის დადებითი ეფექტის მომტანი შეიძლება გახდეს.

კვლევის შედეგების ანალიზით დადგინდა, რომ სახელმწიფოში შექმნილი მძიმე ეკონომიკური ვითარება, მკვეთრად გაუარესებული მოსახლეობის ცხოვრების დონე, სიღარიბის ზღვარს მიღმა დარჩენილი მოსახლეობის ზრდა, უმუშევრობა, შრომის ბაზრის ნორმალური ფუნქციონირების შეუძლებლობა და არასტაბილურობა, ქვეყნიდან მასშტაბური შრომითი მიგრაციის მთავარ მიზეზს წარმოადგენს, რომლის მოგვარებაც არა მარტო ერთი კონკრეტული ორგანოს, არამედ კომპლექსურად მთელი სახელმწიფო სტრუქტურების ამოცანაა.

სახელმწიფოთათვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია სწორი, საშინაო და საგარეო პოლიტიკური კურსის გატარება, როგორც მიგრაციული პროცესების რეგულირების კუთხით, ისე ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მხრივ. ეკონომიკის განვითარებაზე დამოკიდებული სახელმწიფოთა სამხედრო პოტენციალი, მოსახლეობის განათლება, დემოგრაფიული მდგომარეობა, მიგრაციული უსაფრთხოება და სახელმწიფოთა განვითარების უამრავი სხვა ფაქტორი.

აქედან გამომდინარე, ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფელ ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს სექტორს ეკონომიკა წარმოადგენს, რომელიც ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის მნიშვნელოვანი განმსაზღვრელია და დარგს ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფის სტატუსს ანიჭებს. ეკონომიკური უსაფრთხოების რღვევა სახელმწიფოში დემოგრაფიულ პრობლემებს, მასშტაბურ მიგრაციას, „ტვინების გადინებას“, შესაბამისად შრომისა და ბრძოლისუნარიანი მოსახლეობის შემცირებას იწვევს.

მნიშვნელოვანია სახელმწიფოში ჩამოყალიბდეს ის ძირითადი მიმართულებები, რომლებიც უზრუნველყოფენ სახელმწიფოში ეკონომიკური უსაფრთხოების ერთიანი კონცეფციის შექმნას, მიგრაციული პროცესების მართვის გაუმჯობესებას, რაც თავისთავად გულისხმობს ეროვნული უსაფრთხოების უზრუნველყოფას, რადგან სახელმწიფოს ეკონომიკურ უსაფრთხოებას პირდაპირ უკავშირდება პოლიტიკურ დამოუკიდებლობა და სუვერენიტეტი.

ბიბლიოგრაფია

1. საქართველოს კანონი „ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის წესის შესახებ“, საქართველოს პარლამენტი, საკანონმდებლო მაცნე, 04/03/2015;
2. „საქართველოს კანონი ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“, საკანონმდებლო მაცნე, სსმ, 15, 16/05/2006;
3. საქართველოს კანონი „შრომითი მიგრაციის შესახებ“, საქართველოს პარლამენტი, საკანონმდებლო მაცნე, 01/11/2015;
4. საქართველოს პარლამენტის დადგენილება „საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციის“ დამტკიცების შესახებ, საკანონმდებლო მაცნე, 23/12/2011;
5. საქართველოს პარლამენტის დადგენილება №5586-III, „საქართველოს დემოგრაფიული უსაფრთხოების კონცეფციის“ დამტკიცების შესახებ, საკანონმდებლო მაცნე, 24/06/2016;
6. საქართველოს მთავრობის დადგენილება №622, „საქართველოს 2016-2020 წლების მიგრაციის სტრატეგია“, საკანონმდებლო მაცნე, 14/12/2015;
7. საქართველოს მთავრობის დადგენილება #314, „მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისიის შექმნისა და დებულების დამტკიცების შესახებ“, საკანონმდებლო მაცნე, 13.10.2010;
8. საქართველოს მთავრობის დადგენილება №100, საქართველოს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგიის 2016-2020 წლებისთვის და საქართველოს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგიის 2016-2017 წლების სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ, საკანონმდებლო მაცნე, 26/02/2016;
9. საქართველოს მთავრობის დადგენილება №100, საქართველოს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგიის 2016-2020 წლებისთვის და საქართველოს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგიის 2016-2017 წლების სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ, 10-18;
10. ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) დანაშაულის მსხვერპლთა იდენტიფიცირების სახელმძღვანელო პრინციპები საქართველოს სახელმწიფო საზღვარზე (სასაზღვრო გამტარი და საბაჟო გამშვები პუნქტები, სახმელეთო და სანაპირო საზღვარი) მომუშავე პერსონალისთვის, დამტკიცებულია ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ მიმართული ღონისძიებების განმახორციელებელი საუწყებთაშორისო საკოორდინაციო საბჭოს მიერ 19 დეკემბერი, 2017; <<http://www.justice.gov.ge/>> [წვდომის თარიღი: 11.01.2020];
11. ბადურაშვილი ი., 2017. მიგრაციის სახელმძღვანელო, მიგრაციის ფორმები, მიგრაციის პოლიტიკის განვითარების საერთაშორისო ცენტრი, თბილისი, გვ. 34-48;
12. ბრუნი ბ.დ., ჭითანავა მ., 2017. მოსახლეობის დაბერება და ხანდაზმულები საქართველოში 2014 წლის მოსახლეობის საყოველთაო აღწერის შედეგებზე დაფუძნებული მიმოხილვა, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (საქსტატი), გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მოსახლეობის ფონდი (UNFPA), თბილისი, გვ. 6-7;

13. ბასილია თ., სილაგაძე ა., ჩიკვაძე თ., 2001. პოსტსოციალისტური ტრანსფორმაცია: საქართველოს ეკონომიკა XXI საუკუნის მიჯნაზე, თბილისი, გვ. 462- 463;
14. თეთრუაშვილი ზ., თეთრუაშვილი-ქარდავა მ., 2006. საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების უზრუნველყოფის ფინანსურ-ეკონომიკური ფაქტორები და მისი რეგულირების მექანიზმები საბაზრო ურთიერთობის ფორმირების პირობებში;
15. კუტუბიძე კ., 2008. ინტელექტუალური რესურსები და ქართული რეალობა, ჟურნ. „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, №17 გამოცემა, თბილისი;
16. მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია (IOM), 2004. მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია, მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონი, ჟენევა, გვ. 49;
17. მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია (IOM), 2004., მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია, მიგრაციის ტერმინთა განმარტებითი ლექსიკონი, ჟენევა;
18. მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაციის ანგარიში, სამოქალაქო განათლების განყოფილება, არალეგალური მიგრაცია და მიგრანტთა უკანონო გადაყვანა - საქართველო, თბილისი, 2000 წელი;
19. მესხია ი., 1966. საქართველოს ეკონომიკური უსაფრთხოების კონცეპტუალური საკითხები. ჟურნ. „ეკონომიკა“ №1-3, გვ. 4;
20. მაღლაკელიძე თ., 2002. ეკონომიკური უსაფრთხოება, თბილისი, გვ. 22;
21. ოთინაშვილი რ., 2002. ეკონომიკური უსაფრთხოების სახელმწიფო სტრატეგია. იხ. საქართველოს სტრატეგიული კვლევისა და განვითარების ცენტრი, ბიულეტენი № 73. აგვისტო, გვ. 3;
22. ომანაძე ს., გაჩეჩილაძე ნ., ლებანიძე ა., ჩაჩანიძე ს., 2017. თაობა გარდამავალ პერიოდში ახალგაზრდობის კვლევა 2016 - საქართველო, ფრიდრიხ ებერტის ფონდი სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ოფისი, თბილისი, გვ. 7-11;
23. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, ცხრილი #3, #4, <http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=172&lang=geo> [წვდომა: 06.01.2020];
24. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, ცხრილი #2, <http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=172&lang=geo> [წვდომა: 09.01.2020];
25. „ტრანსნაციონალურ ორგანიზებული დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ გაერო-ს კონვენციის ოქმი - სახმელეთო, საზღვაო და საჰაერო საშუალებებით მიგრანტთა საზღვარზე უკანონო გადაყვანის აღკვეთის შესახებ,, რატიფიცირებულ იქნა საქართველოს პარლამენტის მიერ 2006 წლის 7 ივნისის N 3201 – II დადგენილებით, გარდა ამისა, საქართველოს მიერ რატიფიცირებულია „ევროპის საბჭოს კონვენცია ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ“.\
26. ქაჯაია მ., 2005, ახალგაზრდობის გარე მიგრაციული განწყობის ზოგიერთი საკითხის შესახებ, მიგრაციული პროცესები თანამედროვე გლობალიზებად მსოფლიოში, მიგრაციის კვლევის ცენტრი, თბილისი, გვ. 48-49;
27. ჭელიძე ნ., 2006., შრომითი ემიგრაცია პოსტსაბჭოთა საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი მიგრაციის კვლევის ცენტრი, თბილისი, გვ. 5-7;
28. ჯანაშია ჯ., 2015. ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგი) წინააღმდეგ ბრძოლის საერთაშორისო და შიდა ეროვნული სამართლებრივი მექანიზმები და რეგულაციები, თბილისი, გვ. 59;

29. International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families, Article 2, Adopted by General Assembly resolution 45/158 of 18 December 1990;
30. The Universal Declaration of Human Rights (UDHR), Adopted by the United Nations General Assembly, Resolution 217, Palais de Chaillot, Paris, France, 10 December, 1948;
31. The International Labour Organization's Fundamental Conventions, (Freedom of Association and Protection of the Right to Organise Convention, 1948 (No. 87), Right to Organise and Collective Bargaining Convention, 1949 (No. 98), Forced Labour Convention, 1930 (No. 29), Abolition of Forced Labour Convention, 1957 (No. 105), Minimum Age Convention, 1973 (No. 138), Worst Forms of Child Labour Convention, 1999 (No. 182), Equal Remuneration Convention, 1951 (No. 100), Discrimination (Employment and Occupation) Convention, 1958 (No. 111);
32. United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Article 3, (a), Adopted by the UN General Assembly: 15 November 2000, by resolution 55/25;
33. United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Article 3, (a), Adopted by the UN General Assembly: 15 November 2000, by resolution 55/25;
34. World Trade Organization (wto), World Trade Report, Geneva, 2011
35. Migration and Globalization, Why Does Migration Happen? <<http://www.globalization101.org/uploads/File/Migration/migration.pdf> 9-14>; [Access: 12.01.2020];
36. National Security Strategy of the United States of America, December 2017, Pillar II: Promote American Prosperity, P.18-22, <<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>> [Access:09.01.2020];
37. The United Nations, <<http://www.un.org/en/>> [Access:09.01.2020];
38. The International Organization for Migration, <<https://www.iom.int/about-iom>> [Access: 09.01.2020];
39. The International Labour Organization, <https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:62:0::NO:62:P62_LIST_ENTRIE_ID:2453907:NO>, [Access: 09.01.2020];
40. Department of Economic and Social Affairs, United Nations, International Migration Report, New York, 2017, 4-8;
41. Jennissen, R. P. W. 2004. Macro-economic determinants of international migration in Europe, Amsterdam, , Rozenberg Publishers, P. 93-106;
42. Bell, S., Alves, S., de Oliveira, E. S., & Zuin, A., 2010. Migration and Land Use Change in Europe: A Review, , Leibniz Centre for Agricultural Landscape Research (ZALF), Eberswalder Straße 84, 15374 M"uncheberg, Germany. ISSN 1863-7329, P. 16-18;
43. The European Migration Network, Asylum and Migration Glossary 3.0, 2014. a tool for better comparability produced by the European Migration Network, October, P. 187;
44. Usher E, 2004. Migration and labour. In: Usher E, editor. Essentials of migration management: a guide for policy makers and practitioners. Geneva: United Nations Publications;
45. Simon J, Kiss N, Łaszewska A., 2015. Public Health Aspects of Migrant Health: A Review of the Evidence on Health Status for Labour Migrants in the European Region. Health Evidence Network Synthesis Report, No. 43. et al. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, P. 39;
46. International Organization for Migration, World Migration Report 2018, The UN Migration Agency, Part I: Data and information on migration, P.10-13;

47. Jennissen, R. P. W. 2004. Macro-economic determinants of international migration in Europe, Amsterdam, Rozenberg Publishers, P. 44-46;
48. Öberg, S., 1997. Theories on inter-regional migration: an Overview. In: Blotevogel, H.H. and Fielding A.J. (eds.), People, jobs and mobility in the new Europe, Chichester: Wiley, P. 3-22
49. Chiswick B.R., 2000, Are Immigrants Favorably Self-Selected? An Economic Analysis. Chapters 3. Migration Theory. Talking Across Disciplines. Edited by : Hollifield J.F., Brettel C.B., P. 61-76;
50. Massey D., Joaquin A., Koucouci Ali, Pellegrino A., Taylor E.J., 1998. Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millenium. Oxford: Oxford University Press.;
51. Taylor, J.E., 1999. The new economics of labour migration and the role of remittances in the migration process. In: International Migration,37(1), P. 63-88;
52. Amankwaa, A.A., 1995.The world economic system and international migration in less developed countries: An ecological approach. In: International Migration, 33(1), P. 95-113;
53. Massey D.A., 2002. Synthetic theory of international migration. World in the mirror of intarnational migration. International migration of population: Russia and contemporary world. Volume 10. Moscow, MSU, Max Press, P. 143;
54. Lee S.E., 1966. A Theory of Migration, Demography, Vol. 3, No.1, P. 47-57;
55. Jennissen, R. P. W., 2004. Macro-Economic Determinants of International Migration in Europe, Economic determinants of international migration types which are sensitive and insensitive to immigration policies, Amsterdam, , Rozenberg Publishers, P. 179-181;
56. Docquier F., Rapoport H., 2007. Skilled Migration: The Perspective of Developing Countries, IZA DP No. 2873, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor, Bonn, June, P. 4-7;
57. Богданов И. П., Испиран М., 2001. Экономическая безопасность России, Ж. „Теория и практика“ Р.. 28;
58. Абалкин Л. 1994. Экономическая безопасность России утроз Ж. „Вопросы экономики“ №Т12, P. 5;
59. Иларионов А., 1998. Критерии экономической безопасности, Ж. „Вопроси экономики“ № 10, P. 49;
60. Афонцев С., 2001. Дискуссионные проблемыконцепции национальной экономической безопасности Россия XXI (Москва), P. 66;
61. Галкина С., Клейнер Г., 2003. Высветление экономики и укрепление национальной безопасности, Россыйский экономический журнал §5-6, P. 3;